

LUONTOPANEELIN LAUSUNTO KOSKIEN MEDIA-ALAN JA KUVALLISEN ILMAISUN PERUSTUTKINNON PERUSTEIDEN LUONNOSTA (OPH-5011-2022)

Suomen Luontopaneelin kiittää mahdollisuudesta lausua media-alan ja kuvallisen ilmaisun perustutkinnon perusteiden luonnoksesta.

Luonnon monimuotoisuus on häviämässä kovaa vauhtia ja luontokato onkin nostettu ilmastonmuutoksen rinnalle yhdeksi suurimmista ihmiskuntaa uhkaavista riskeistä (WEF 2022). Ilmastomuutos on onnistuneesti otettu huomioon monessa yhteiskunnan toiminnassa, mutta luontokato ei ole noussut vielä riittävän hyvin esille. Ilmastonmuutoksen torjunnalla on kuitenkin mahdollista aiheuttaa suurta haittaa luonnolle, mikäli luontokatoa ei ole otettu toimissa huomioon (UN 2019). Nämä ongelmat ovat toisiinsa limittyneitä ja ne tulee ratkoa aina yhdessä. Tutkintojenkestävyysopinnoissa tulisi nostaa luontokadon torjunta keskusteluun aina kun ilmastonmuutoksesta puhutaan. Tämän lisäksi luonnon monimuotoisuus tulisi käsitellä opinnoissa myös omana asianaan, kaiken elämän perustana, joka edellyttää huomioimista myös tilanteissa, joissa luontokato on pystytty pysäyttämään. Juuri pidetyssä COP15-kokouksessa Suomi on sitoutunut sekä luontokadon pysäyttämiseen vuoteen 2030 mennessä että luonnon monimuotoisuuden tilan edistämiseen ennen ja jälkeen tämän rajapyykin.

Tällä hetkellä suurella osalla Suomen väestöstä on heikot mahdollisuudet ymmärtää luonnon monimuotoisuutta, luontokatoa ja ilmastonmuutosta siten, että he voisivat toimia tietoperustaisesta suhteesta näihin ilmiöihin. Vastakkainasetteluja tietopohjaisesti puutteellisten näkemysten välille rakentuu helposti, mikä heikentää ympäristövastuullisen kansalaisyhteiskunnan kehitystä. Tilannetta voidaan parantaa kattavalla ympäristökasvatuksella ja -koulutuksella, joka ulottuu kaikille koulutusasteille ja -aloille (Ahlvik ym. 2020).

Ammatillisten perustutkintojen arvoperustan mukaan tutkinnoissa "rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle". Luontopaneelin mielestä tämä on hyvä ja oikea huomio, olettaen, että ympäristö ymmärretään laajasti tarkoittamaan luontoa ja ilmastoa, sekä rakennetuissa että pääosin luonnonvaraisissa ympäristöissä. Tulevaisuuden työelämässä ympäristöasioihin (luonto ja ilmasto) tullaan törmäämään entistä enemmän. Yritykset ja organisaatiot laskevat tulevaisuudessa hiilijalanjälkensä lisäksi myös luontojalanjälkeään (S-ryhmä 2022), ja tämä tulee vaikuttamaan toiminnan muotoihin. Luonnon monimuotoisuuden ja luontokadon käsitteleminen kaikissa tutkinnoissa on näin ollen perusteltua. On tärkeää antaa opiskelijoille valmiuksia tehdä luonnon monimuotoisuuden tilaan myönteisesti vaikuttavia päätöksiä tulevassa työssään.

Arvoperustaliitteen lisäksi luonnon monimuotoisuus on mainittu ammatillisten tutkintojen yhteisissä osissa vain kerran (ammattillisten perustutkintojen pakollisten yhteisten opintojen "yhteiskunta- ja työelämäosaaminen", kestävän kehityksen edistäminen). Tämän tutkinto-osan tavoitteet ovat hyvät, mutta ne eivät ole riittäviä laajuudeltaan kaikkien tärkeiden asiakokonaisuuksien käsittelemiseksi. Luonnon monimuotoisuus olisi nostettava erikseen kestävän kehityksen teeman alta käsiteltäväksi omana kokonaisuutenaan.

Ammatillisten perustutkintojen yhteisissä vapaavalintaisissa opinnoissa ilmastonmuutos on otettu hyvin huomioon ilmastovastuullinen toiminta -opintokokonaisuudessa. Sisällöt kyseisessä kokonaisuudessa ovat monipuoliset ja tavoitteet toimivia. Vastaavanlainen kokonaisuus toimisi myös luonnon monimuotoisuuden ja luontokadon käsittelemiseen. Koska luonnon monimuotoisuutta ei kuitenkaan ammatillisten opintojen yhteisissä osissa mainita näitä muutamia kertoja lukuun ottamatta, tulisi sen näkyä tutkintojen muissa osissa. Tutkinnoissa olisi tärkeää tunnistaa ainakin oman ammattialan keskeiset riskit luonnon monimuotoisuuden heikentämiselle, mahdollisuudet luonnon monimuotoisuuden tilan parantamiselle, sekä ammatilliset

mahdollisuudet vaikuttaa alan kehitykseen luonnon monimuotoisuuden tilan edistämisessä. Lisäksi luonnon itseisarvo tulee tunnistaa.

Media-alan ja kuvallisen ilmaisun perustutkinnossa luonnon monimuotoisuutta ei mainita tutkinnoille yhteisten osien lisäksi lainkaan. Jokaisen tutkinnon osan ammattitaitovaatimukseen kuuluu, että opiskelijan tulee ”huomioida ammattialan kestävä kehityksen periaatteita”. On hienoa, että asia on mainittu jokaisessa tutkinnon osassa. Olisi kuitenkin hyvä, että asian huomioiminen näkyisi konkreettisesti myös muiden ammattitaitovaatimusten muotoilussa. Esimerkiksi usein (hiukan eri tavoin muotoiltuna) toistuva ammattitaitovaatimus ”valitsee ja käyttää tarkoituksenmukaisia työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja” voisi olla muodossa ”valitsee ja käyttää tarkoituksenmukaisia sekä mahdollisuuksien mukaan mahdollisimman ympäristöystävällisiä työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja”. Tämä toisi selkeää konkretiaa siitä, miten arvopohjaa ja kestävä kehityksen edistämistä tutkinnossa käsitellään.

Opiskelijoiden arvioinnissa kiitettävään (5) suoritukseen opiskelijan on esitettävä työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehitysehdotuksia työyhteisössä omaan työhön liittyvissä asioissa. Luonnon monimuotoisuuden kannalta tämä tarkoittaa luonnonvarojen käytön vähentämisen lisäksi myös uusien ympäristöystävällisempien materiaalien, kemikaalien ja työtapojen suosimista.

Lisäksi haluamme huomauttaa, että luonnon monimuotoisuuden suojelun kannalta olennaisten asioiden osaaminen ja toteuttaminen käytännön työssä ei näy tutkinnon osien arviointiperusteissa. Arviointi ei pääsääntöisesti perustu tutkinnon osien sisältöjen hallintaan, vaan opiskelijan työskentelytaitoihin. Tutkinnon sisällöstä ja arviointiperusteista ei siis saa käsitystä siitä, mennäänkö aihealueiden käsittelyssä riittävän pitkälle, jotta opiskelijat saavat oikeasti valmiuksia luonnon monimuotoisuuteen liittyvien asioiden käsittelyyn työelämässä.

Luontopaneelin lausunnon ovat laatineet:

Kirsi Pauliina Kallio ja Ilona Laine.

Viitattu kirjallisuus:

Ahlvik L., Boström C., Bäck J., Herzon, I., Jokimäki J., Kallio K. P., Ketola T., Kulmala L., Lehikoinen, A., Nieminen T.M., Oksanen E., Pappila M., Pöyry, J., Saarikoski H., Sinkkonen A., Säaksjärvi I. & Janne S. Kotiaho. 2021. Luonnon monimuotoisuus ja vihreä elvytys. Suomen Luontopaneeli. Suomen Luontopaneelin julkaisuja 1.

S-ryhmä 2022. S-ryhmä kartoittaa luontohaittansa yhteistyössä tutkijoiden kanssa. <https://s-ryhma.fi/uutinen/s-ryhma-kartoittaa-luontohaittansa-yhteistyossa-tu/3n8n8f4TmcaAkFfzLS19dm>.

UN 2019. UN / Independent Group of Scientists appointed by the Secretary-General, Global Sustainable Development Report 2019: The Future is Now – Science for Achieving Sustainable Development, (United Nations, New York, 2019).

WEF 2022. The Global Risks Report 2022 | World Economic Forum <https://www.weforum.org/>.